

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

VEJ nr 9281 af 18/03/2022 (Gældende)

Vejledning om forhøjelse, ændring, frakendelse mv af førtidspension efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.

Ministerium: Beskæftigelsesministeriet

Journalnummer: Beskæftigelsesmin.,
Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, j.nr.22/01195

Vejledning om forhøjelse, ændring, frakendelse mv af førtidspension efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.

- 1 Indledning
- 2 Forhøjelse eller ændring af en tidligere tilkendt førtidspension
 - 2.1 Tilkendelsesbetingelser
 - 2.1.1 Højeste førtidspension, § 14 stk. 1
 - 2.1.2 Mellemste førtidspension, § 14 stk. 2
 - 2.1.3 Almindelig/forhøjet almindelig førtidspension, § 14, stk. 3, nr. 1
 - 2.1.4 Almindelig/forhøjet almindelig førtidspension, § 14, stk. 3, nr. 2 og 3
 - 2.1.5 Vurdering af erhvervsevnen
- 3 Hvilende pension
 - 3.1 Betingelser for hvilende pension
 - 3.2 Genoptagelse af pensionsudbetalingen
 - 3.3 Aktivering, revalidering, fleksjob, m.v.
- 4 Invaliditetsydelse
 - 4.1 Fra invaliditetsydelse til førtidspension efter § 21, stk. 1
 - 4.2 Fra førtidspension til invaliditetsydelse
 - 4.3 Fra invaliditetsydelse til førtidspension efter § 21, stk. 2
- 5 Ansøgning og sagsbehandling af sager om forhøjelse af pensionen
- 6 Ændring og frakendelse af pensionen
 - 6.1 Frakendelse af tilkendt pension og tillæg
 - 6.2 Frakendelse af pension efter anmodning
 - 6.3 Frivillig overgang til førtidspension efter lov om social pension i 2013
- 7 Bistands- eller plejetillæg
 - 7.1 Særligt om bistandstillæg
 - 7.2 Særligt om plejetillæg

1. Indledning

Vejledningen finder anvendelse for personer, der er tilkendt førtidspension, invaliditetsydelse, og bistands- eller plejetillæg efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. jf. lovbekendtgørelse 233 af 12. februar 2021.

I vejledningen gøres der rede for regler og praksis i sager om forhøjelse, ændring eller frakendelse af en allerede tilkendt førtidspension efter denne lov og i sager om overgang fra invaliditetsydelse til førtidspension. Desuden beskrives reglerne om hvilende pension samt bistands- og plejetillæg. De almindelige betingelser, herunder indfødsret, bopæl, opgørelse af bopælstid og optjeningsregler er ikke beskrevet i denne vejledning. Helbredstillæg og personligt tillæg er heller ikke beskrevet i denne vejledning. Der henvises i stedet til vejledning om ansøgning om folkepension samt tillæg til folkepension og førtidspension tilkendt efter reglerne før 2003 (gammel ordning), vejledning nr. 9003 af 7. januar 2021.

I vejledningen er der gengivet tekst om førtidspension, som hidtil har været indeholdt i vejledning nr. 54 af 31. august 2007 om førtidspension efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v., for så vidt angår:

- Forhøjelse af førtidspension

- Hvilende førtidspension
- Invaliditetsydelse
- Bistands- og plejetillæg

Vejledningen er opdateret med efterfølgende lovændringer samt praksis.

Der kan ikke foretages ny tilkendelse af førtidspension efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. Vejledningen har derfor fokus på forhøjelse af førtidspension. Da de oprindelige vilkår for tilkendelse af pension kan have betydning i forbindelse med senere forhøjelse af førtidspensionen er disse regler dog beskrevet i nødvendigt omfang.

Personer, der er omfattet af lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v., kan ikke overgå til at modtage førtidspension eller seniorpension efter lov om social pension, heller ikke i forbindelse med ansøgning om forhøjelse af en tidligere tilkendt førtidspension.

I vejledningen er der henvisninger til lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. – herefter kaldet »loven« og til bekendtgørelse om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. – herefter kaldet »bekendtgørelsen«.

2. Forhøjelse eller ændring af en tidligere tilkendt førtidspension

Loven omfatter kun personer, der har fået tilkendt førtidspension eller invaliditetsydelse efter de regler, der var gældende før den 1. januar 2003, eller hvis sag om førtidspension eller invaliditetsydelse er påbegyndt før den 1. januar 2003. Kommunalbestyrelsen kan således ikke starte ny sag om førtidspension efter denne lov.

En person, der tidligere er tilkendt pension efter § 14, stk. 1-3, har mulighed for at søge om at få tilkendt en højere pension. Ved vurderingen af en sådan sag skal kommunen foretage en helhedsvurdering og afklare og forsøge at forbedre erhvervsevnen. Kommunen skal tilkende personer en højere pension, hvis der sker en forringelse af erhvervsevnen, og forringelsen er af et sådant omfang, at det berettiger til det. Både kommunen og pensionisten kan rejse en sag om forhøjelse af pensionen.

Se desuden kapitel 6 om ændring og frakendelse af pension.

2.1 Tilkendelsesbetingelser

Lovens §§ 14-15

§ 14. Højeste førtidspension kan tilkendes personer i alderen fra 18 til 60 år, der i ethvert erhverv må anses for kun at have ubetydelig erhvervsevne i behold.

Stk. 2. Mellemste førtidspension kan tilkendes

- 1) personer i alderen fra 18 til 60 år, hvis erhvervsevne er nedsat med omkring 2/3, og
- 2) personer i alderen fra 60 år til folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, hvis erhvervsevne er nedsat i det omfang, der er nævnt i stk. 1.

Stk. 3. Forhøjet almindelig førtidspension eller almindelig førtidspension kan tilkendes

- 1) personer i alderen fra 18 år til folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, hvis erhvervsevne er nedsat på grund af helbredsmæssige forhold med mindst halvdelen,
- 2) personer i alderen fra 18 år til folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, hvis erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen, uden at nedsættelsen alene skyldes helbredsmæssige forhold, og
- 3) personer i alderen fra 50 år til folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, når sociale og helbredsmæssige forhold taler for det.

Stk. 4. Pension efter stk. 3 tilkendes som forhøjet almindelig førtidspension til personer under 60 år og som almindelig førtidspension til personer over denne alder.

Stk. 5. Alderen på det tidspunkt, hvor en førtidspensionssag påbegyndes, eller hvor der er ansøgt om pension efter §§ 16 og 21, er afgørende for, hvilken pension der kan tilkendes. Er de øvrige betingelser for tilkendelse først opfyldt på et senere tidspunkt, er det alderen på dette tidspunkt, der er afgørende for, hvilken pension der kan tilkendes.

§ 15. Tilkendelse af pension efter § 14, stk. 1 og 2 og stk. 3, nr. 1 og 2, er betinget af, at erhvervsevnen varigt er nedsat på grund af fysisk eller psykisk invaliditet. Med henblik på pension efter § 14, stk. 3, nr. 2, skal der dog også lægges afgørende vægt på andre omstændigheder, der klart viser, at erhvervsevnen hos en ansøger, som ikke har andre forsørgelsesmuligheder, er varigt nedsat. Der kan i helt ekstraordinære tilfælde tilkendes pension efter § 14, stk. 3, nr. 2, uden at nedsættelsen af erhvervsevnen skyldes helbredsmæssige forhold.

Stk. 2. Tilkendelse af førtidspension efter § 14 forudsætter, at alle aktiverings-, revaliderings- og behandlingsmæssige samt andre foranstaltninger, der kan forbedre erhvervsevnen, har været afprøvet, og at erhvervsevnen ikke varigt kan forbedres.

Stk. 3. Ved bedømmelsen af, i hvilket omfang erhvervsevnen er nedsat, skal der foretages en sammenligning mellem den indtægt, som den pågældende skønnes at kunne opnå ved et arbejde, der svarer til pågældendes kræfter og færdigheder, og som under hensyn til uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af den pågældende, og den indtægt, som personer med lignende uddannelse normalt opnår i samme egn. Der skal endvidere tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl og beskæftigelsesmuligheder og til sådanne andre omstændigheder, der i det enkelte tilfælde findes at burde tillægges vægt.

Stk. 4. Beskæftigelsesministeren fastsætter nærmere regler om vurderingen af erhvervsevnenedsættelsen for personer, der ikke kan anses for hidtil at have været fuldtidsbeskæftigede.

2.1.1. Højeste førtidspension, § 14 stk. 1

Højeste førtidspension kan tilkendes personer under 60 år, hvis erhvervsevne er helt eller næsten helt bortfaldet på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, se lovens § 14, stk. 1, og § 15.

Nedsættelsen af erhvervsevnen skal ses i relation til ethvert erhverv. Det er ikke tilstrækkeligt, at erhvervsevnen er ophævet eller ubetydelig i pågældendes hidtidige arbejde. Invaliditeten skal være af en sådan sværhedsgrad, at den forhindrer pågældende i at påtage sig arbejde af nogen betydning. Enhver relevant mulighed for at forbedre erhvervsevnen skal være forsøgt.

Betingelsen er opfyldt, når der er konstateret en alvorlig kronisk, fysisk eller psykisk lidelse, som medfører en svær svækkelsestilstand, eller der er konstateret alvorlige blivende følger efter en overstået sygdom.

Betingelsen er også opfyldt, når der er tale om en alvorlig kronisk lidelse, og det skønnes, at arbejde vil forringe helbredstilstanden, således at det er nødvendigt, at pågældende varigt skånes for arbejde af betydning.

Bedømmelsen af, om en person har en ubetydelig erhvervsevne, sker ved et skøn på baggrund af samtlige oplysninger i sagen, fx helbredsoplysninger. Kommunen skal således vurdere, i hvilket omfang pågældende har mulighed for at udføre indtægtsgivende arbejde.

Tilkendelse af højeste førtidspension er betinget af, at ansøger i ethvert erhverv må anses for kun at have en ubetydelig erhvervsevne i behold. Det er således ikke tilstrækkeligt, at erhvervsevnen er nedsat med mere end 2/3. Erhvervsevnen skal være helt eller næsten helt bortfaldet, og enhver mulighed for at udvikle den skal være udelukket. Ved afgørelsen af hvilken erhvervsevne, der kan antages at være i behold, indgår en lægelig vurdering af den fysiske og psykiske helbredstilstands indvirkning på den fysiske og psykiske funktionsdygtighed, der skal foretages en vurdering af denne funktionsdygtigheds indvirkning på erhvervsevnen. Se Ankestyrelsens principafgørelse P-19-01.

Hvis personen på afgørelsestidspunktet har indtægtsgivende arbejde, kan der ved afgørelsen tages hensyn til dette. En varig indtægt ved personligt arbejde kan normalt ikke betragtes som ubetydelig, hvis den har en sådan størrelse, at den svarer til erhvervsudygtighedsbeløbet. En indtægt af en sådan størrelse kan derfor ikke umiddelbart forenes med tilkendelse af højeste førtidspension.

2.1.2. Mellemste førtidspension, § 14 stk. 2

Nedsættelse af erhvervsevnen for personer under 60 år

Mellemste førtidspension kan tilkendes personer under 60 år, hvis deres erhvervsevne ikke skønnes ophævet i ethvert erhverv, men dog nedsat med omkring 2/3, se lovens § 14, stk. 2, nr. 1.

Det skal fremgå af de helbredsmæssige oplysninger, at der er tale om en betydelig invaliditet, som kan anses for at være årsag til den varige nedsættelse af erhvervsevnen.

Ved bedømmelsen af om erhvervsevnen i det enkelte tilfælde kan anses for betydeligt nedsat, skal der foretages en sammenligning mellem på den ene side den arbejdsindtægt, pågældende skønnes at kunne tjene ud fra pågældendes kræfter og færdigheder, og på den anden side den arbejdsindtægt, som personer med lignende uddannelse og færdigheder normalt tjener.

I bedømmelsen skal bl.a. indgå pågældendes alder, livsstilling, bopæl og beskæftigelsesmuligheder. Den generelle beskæftigelsesmæssige situation kan ikke tillægges betydning.

Ved tilkendelse af mellemste pension antages det, at der er en resterhvervsevne. Ved vurderingen af omfanget af den resterende erhvervsevne skal der lægges vægt på bl.a. resultaterne af den forudgående samlede konkrete indsats for at fastholde pågældende på arbejdsmarkedet eller få pågældende ind på arbejdsmarkedet.

Nedsættelse af erhvervsevnen for personer over 60 år

Personer, der efter det fyldte 60. år søger om at få tilkendt en anden pensionstype på grund af en alvorlig invaliditet, kan tilkendes mellemste førtidspension, se lovens § 14, stk. 2, nr. 2. Betingelsen herfor er, at erhvervsevnen er nedsat i samme omfang, som nævnt i lovens § 14, stk. 1 (højeste førtidspension).

2.1.3. Almindelig/forhøjet almindelig førtidspension, § 14, stk. 3, nr. 1

Almindelig/forhøjet almindelig førtidspension kan tilkendes personer i alderen fra 18 år til folkepensionsalderen, når erhvervsevnen er nedsat med mindst halvdelen på grund af helbredsmæssige forhold.

I forbindelse med bedømmelse af ret til mellemste førtidspension lægges der vægt på både de objektive lægelige fund samtidig med, at der lægges vægt på andre forhold. Det kan fx være behov for hjælpemidler, personlig og praktisk hjælp m.v. Anfører en (eller flere) lægeerklæringer, at der er tale om en betydelig nedsættelse af funktionsevnen, kan myndigheden ikke blot afvise dette med henvisning til manglende objektive fund. Hvis kommunen er uenig med sådanne konklusioner, må kommunen således reagere ved at stille supplerende spørgsmål til lægen, indhente yderligere lægelige oplysninger eller foretage afklaring af erhvervsevnen på anden vis.

2.1.4. Almindelig/forhøjet almindelig førtidspension, § 14, stk. 3, nr. 2 og 3

Reglerne om behovsbestemt førtidspension findes i lovens § 14, stk. 3, nr. 2 og 3, og i bekendtgørelsen §§ 15-19. Da der ikke foretages nye tilkendelser af førtidspension efter lovens § 14, stk. 3, nr. 2 eller 3, vil reglerne ikke blive omtalt nærmere i denne vejledning.

2.1.5 Vurdering af erhvervsevnen

Helbredsmæssige forhold, der indgår i vurderingen ved tilkendelse af højere førtidspension

Højere førtidspension kan tilkendes, hvis personens erhvervsevne er nedsat på grund af en varig fysisk eller psykisk invaliditet, se lovens § 15. Det er en betingelse, at lidelsen i sig selv bevirker en betydelig og varig nedsættelse af personens funktionsevne på arbejdsmarkedet og dermed af evnen til at forsørge sig selv ved arbejde.

Kommunen har ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes afgørelse, jf. § 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Det er kommunen, der efter en konkret vurdering beslutter, hvilke oplysninger der er nødvendige til belysningen af pågældende helbredsforhold.

I de fleste tilfælde indgår den helbredsmæssige vurdering som et led i kommunens samlede skøn over erhvervsevnenes nedsættelse. Pågældendes sociale og erhvervsmæssige forhold sammen med den helbredsmæssige vurdering er således med til at bestemme, om pensionen skal forhøjes til højeste eller mellemste førtidspension på grund af helbredsmæssige forhold.

Vurdering alene på helbredsmæssige oplysninger

En helbreds-vurdering alene kan i visse situationer være tilstrækkeligt grundlag for bedømmelse af erhvervsevnenes nedsættelse. Det drejer sig typisk om tilfælde, hvor det ud fra de helbredsmæssige oplysninger er klart, at erhvervsevnen er nedsat til en ubetydelighed, og at der ikke er nogen mulighed for at forbedre den. I et sådant tilfælde kan der altså tilkendes højeste førtidspension uden nærmere udredning af erhvervsevnen.

Vurdering af aktiverings-, revaliderings- og behandlingsmæssige muligheder under sagens behandling

Principielt skal alle relevante forsøg på at udvikle erhvervsevnen m.v. være afprøvet og have vist sig udsigtsløse, førend spørgsmålet om forhøjelse af førtidspension kan overvejes.

Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der undtagelsesvis kan være tilfælde, hvor det er uomtvisteligt, at ansøger er berettiget til en given førtidspension, men hvor det via en aktiverings- eller revalideringsindsats m.v., kan begrænses til netop denne type førtidspension.

Hvis der er mulighed for at opnå en begrænset forbedring af erhvervsevnen, men det er klart, at pågældende selv derefter vil være berettiget til en højere pension, må der tilkendes den pension, der under alle omstændigheder er ret til.

Bedømmelse af økonomiske forhold som led i vurderingen af erhvervsevnen

Ved tilkendelse af pension, som forudsætter en nedsættelse af erhvervsevnen, dvs. højeste og mellemste førtidspension og almindelig førtidspension efter lovens § 14, stk. 3, nr. 1 og 2, anvendes bl.a. indtægtsoplysninger til at belyse nedsættelsens omfang. Indtægten skal med andre ord anvendes ved afgørelsen af, om der er en sådan grad af overensstemmelse mellem den sociale/erhvervsmæssige vurdering og den lægelige vurdering, at betingelserne for den højere pension må anses for opfyldt.

Bedømmelsesgrundlag

Ved en ny vurdering af en pensionssag i forbindelse med ændring af pensionen, må de oplysninger om beskæftigelsens omfang m.v., der lå til grund ved den første afgørelse om tilkendelse af pension, som udgangspunkt også lægges til grund ved den nye vurdering.

Ved ansøgning om forhøjelse af tilkendt pension anvendes det bedømmelsesgrundlag, der blev lagt vægt på ved den oprindelige tilkendelse af førtidspension.

I det følgende gennemgås reglerne om bedømmelsesgrundlag, sådan som de oprindeligt har været anvendt ved tilkendelsen af førtidspension.

Vurdering af erhvervsevnenedsættelse for ansøgere, der ikke kan anses for hidtil at have været fuldtidsbeskæftigede

Ved tilkendelse af pension, som forudsætter en nedsat erhvervsevne, jf. lovens § 14, stk. 1, 2 og 3, nr. 1 og 2, vurderes pågældendes erhvervsevne i forhold til den måde, pågældende hidtil har anvendt sin arbejdsevne på, jf. lovens § 15, stk. 1 og 3.

Efter lovens § 15, stk. 4, er der i kap. 4 i bekendtgørelsen fastsat nærmere regler for vurdering af erhvervsevnenedsættelsen for personer, der ikke kan anses for hidtil at have været fuldtidsbeskæftigede.

For personer, hvor der er påbegyndt sag om førtidspension efter den 1. januar 2002, skal erhvervsevnenedsættelsen altid vurderes i forhold til fuldt erhverv, uanset tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet, jf. bekendtgørelsens § 15.

Pensionssag påbegyndt før 1. januar 2002

For personer, der har arbejdet helt eller delvist i eget hjem, kan erhvervsevnenes nedsættelse ikke umiddelbart bestemmes efter de kriterier, der er fastsat i lov om højeste m.v. § 15, stk. 1 og 3. Der er derfor fastsat særlige regler for bedømmelse af erhvervsevnetab for personer, der har arbejdet i eget hjem.

Vurderingen af erhvervsevnetabet for en enlig person foretages altid i forhold til et arbejde i fuldt erhverv, jf. bekendtgørelsens § 16.

Vurderingen af erhvervsevnetabet for en gift person foretages efter lovens § 15, stk. 1 og 3, når der træffes afgørelse om tilkendelse af førtidspension efter lovens § 14, stk. 1 og 2, og stk. 3, nr. 1 og 2, jf. bekendtgørelsens § 17. I vurderingen af erhvervsevnenedsættelsen indgår arbejdsindtægtens størrelse, den tid og den måde ansøgeren hidtil har anvendt sin erhvervsevne på ved erhvervsarbejde eller arbejde i eget hjem (bedømmelsesgrundlag).

Samlevende, der lever i fast ægteskabslignende forhold, sidestilles i denne forbindelse med gifte, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 2.

Erhvervsevnenedsættelse vurderes i forhold til hidtidigt arbejde

I forbindelse med vurdering af erhvervsevnenedsættelsen stilles der andre krav, når vurderingen foretages i forhold til arbejde i eget hjem end i forhold til fuldt erhverv, da pågældende ved arbejde i eget hjem i højere grad selv har mulighed for at tilrettelægge og tilpasse arbejdsindsatsen i forhold til de arbejdsopgaver, der udføres. En tilsvarende vurdering anvendes også, når erhvervsevnenedsættelsen skal bedømmes for personer, der har været på arbejdsmarkedet på fuld tid, da bedømmelsen vil være afhængig af, hvilket udeerhverv de pågældende hidtil har haft.

3. Hvilende pension

Lovens § 44a

§ 44 a. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, at retten til pension tilkendt efter § 14, stk. 1-3, gøres hvilende for pensionister under 60 år, hvis indtægten ved personligt arbejde forventes vedvarende at overstige det dobbelte af grundbeløbet, jf. dog § 15, stk. 3, og for pensionister, som anmoder herom.

Stk. 2. Afgørelser efter stk. 1 har virkning, indtil pensionsudbetalingen genoptages, jf. stk. 4, eller indtil personen når folkepensionsalderen.

Stk. 3. Pensionen udbetales indtil udgangen af den måned, hvori kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om at gøre retten til pensionen hvilende.

Stk. 4. Pensionsudbetalingen genoptages efter anmodning fra borgeren, jf. dog stk. 1, og tidligst med virkning fra den 1. i måneden efter anmodningen.

Kommunen kan træffe afgørelsen om, at retten til pension efter lovens § 14 skal være hvilende, jf. lovens § 44 a, stk. 1. Kommunens pligt til at gøre retten til pension hvilende gælder alene for personer under 60 år.

At ”retten til pension” gøres hvilende, betyder, at pågældende ikke har status som førtidspensionist. Der kan således ikke ydes helbredstillæg, personligt tillæg, ligesom visse øvrige rettigheder, der følger af status som pensionist, ikke gælder, mens retten til pension er gjort hvilende. Modtagere af invaliditetsydelse har dog forsat ret til efterlevelsespension og boligydelse, uanset om retten til pension er gjort hvilende.

Når retten til pension gøres hvilende, ophører pensionsudbetalingen. Pensionen udbetales indtil udgangen af den måned, hvor kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om at gøre retten til pensionen hvilende.

Når retten til pension gøres hvilende, jf. loven § 44a, stk. 1, skal der samtidig tilkendes invaliditetsydelse, jf. lovens § 21, stk. 1, og denne vejlednings afsnit 4.

Reglen er en beskyttelsesforanstaltning, og dens formål er at støtte pensionistens forsøg på at gå i arbejde.

At pensionen gøres hvilende vil sige, at pensionsudbetalingen ophører, men at der er adgang til at få pensionsudbetalingen genoptaget, alene ved henvendelse til kommunen. Det kan fx ske, hvis det viser sig, at forudsætningerne om erhvervsindtægts størrelse ikke holder. Der skal ikke søges om og tilkendes pension på ny.

3.1 Betingelser for hvilende pension

Kommunen skal gøre retten til pensionen hvilende, hvis det vurderes, at indtægten ved arbejde forventes vedvarende at overstige det dobbelte af førtidspensionens grundbeløb, eller hvis pensionisten selv ønsker det.

Bestemmelsen om hvilende pension skal anvendes, når den pågældende har erhvervsindtægt, eller et forestående arbejdsforsøg kan antages at føre til en sådan indtægt. Der skal være tale om erhvervsindtægter, der er så store, at pensionen ikke kan bevares, selv om de helbredsmæssige forhold isoleret betragtet giver grundlag for pensionen.

Se fx Ankestyrelsens principmeddelelse 130-11, hvor det fremgår, at det ikke var tilstrækkeligt, at kommunen udelukkende foretog en konkret vurdering af erhvervsevnen. Der skulle tages stilling til, om den forventede indtægt vedvarende oversteg det dobbelte af grundbeløbet.

Kommunen skal foretage en konkret vurdering i hver enkelt sag af, hvorvidt den pågældende har eller forventes at få en indtægt, der vedvarende overstiger eller forventes at overstige det dobbelte af grundbeløbet. Indtægtsgrænsen skal ses i lyset af lovens § 15, stk. 3. Der skal således samtidig foretages en sammenligning mellem den indtægt, som den pågældende skønnes at kunne opnå ved et arbejde, der svarer til pågældendes kræfter og færdigheder, og som under hensyn til uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af den pågældende, og den indtægt, som personer med lignende uddannelse normalt opnår i samme egn. Der skal endvidere tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl og beskæftigelsesmuligheder og til andre omstændigheder, der i det enkelte tilfælde er relevant at lægge vægt på.

Det kan betyde, at retten til pension ikke skal gøres hvilende, selvom indtægten ved personligt arbejde vedvarende overstiger det dobbelte af grundbeløbet. Det er fx tilfældet, hvis en pensionist, der har fået tilkendt almindelig førtidspension, tjener over det dobbelte af grundbeløbet, men ikke tjener over halvdelen af det, der er normalt inden for pågældendes fagområde, eller en pensionist med mellemste førtidspension, ikke tjener over en tredjedel af det normale inden for dennes fagområde.

Kommunen kan foretage sin vurdering ud fra aktuelle lønsedler, en ansættelseskontrakt, forskudsopgørelse eller anden dokumentation, som viser, at den pågældendes indtægtsniveau forventes vedvarende at overstige det dobbelte af grundbeløbet. Pensionisten er forpligtet til at fremskaffe den nødvendige dokumentation til belysning af indtægtsforholdene. Det er kun pensionistens indtægt ved personligt arbejde, der indgår i opgørelsen af indtægten, jf. lovens § 44 a, stk. 1.

Indtægt ved personligt arbejde, defineres på samme måde som ved opgørelse af indtægter efter § 27 i lov om social pension. Indtægter ved personligt arbejde omfatter således lønindtægt eller indtægt, der midlertidigt træder i stedet herfor, fx sygedagpenge og arbejdsløshedsdagpenge, indtægt fra egen virksomhed m.v., jf. kapitel 8 i bekendtgørelse om social pension. En evt. ægtefælles eller samlevers indtægt indgår ikke i opgørelsen.

3.2 Genoptagelse af pensionsudbetalingen

Kommunens afgørelse om at gøre retten til pension hvilende har virkning, indtil pensionsudbetalingen genoptages, eller indtil personen når folkepensionsalderen. Er retten til pension hvilende, når borgeren fylder 60 år, fortsætter retten til pension med at være hvilende, indtil borgeren enten beder om at få den genoptaget, eller indtil borgeren overgår til folkepension. Det gælder uanset om retten til pension er gjort hvilende på initiativ fra pensionisten selv eller på kommunens foranledning.

En borger over 60 år skal selv henvende sig til kommunen og bede om genoptagelse af pensionsudbetalingen. Anmoder en borger, der er fyldt 60 år, om at få pensionsudbetalingen genoptaget, følger det af § 44 a, stk. 1, at kommunen ikke kan træffe en ny afgørelse om at gøre retten til pension hvilende.

Kommunen skal genoptage pensionsudbetalingen efter anmodning fra borgeren, jf. lovens § 44 a, stk. 4. Udbetalingen genoptages tidligst med virkning fra den 1. i måneden efter anmodningen. Borgeren skal således ikke ansøge om førtidspension på ny, og kommunen skal alene påse, at de forhold, der førte til afgørelsen om at gøre retten til pension hvilende, ikke længere er til stede, hvorefter kommunen træffer afgørelse om, at pensionsudbetalingen genoptages.

Pensionsudbetalingen kan ikke genoptages, hvis kommunen vurderer, at betingelserne for at gøre retten til pension hvilende, fortsat er opfyldt. Skønner en kommune fx ved anmodningen, at en person fortsat har et arbejde, hvor indtægten vedvarende formodes at være uforenelig med den tilkendte pension, og indtægten vedvarende forventes at være større end det dobbelte af grundbeløbet, skal der således træffes afgørelse om afslag på genoptagelse af pensionsudbetalingen.

Hvis en person, der har fået gjort pensionen hvilende, bliver syg og beder om at få pensionsbetalingen genoptaget, skal kommunen foretage en konkret vurdering af, om betingelserne for at gøre retten til pension hvilende, fortsat er opfyldt. I vurderingen indgår, om der vil være tale om en korterevarende midlertidig sygdomsperiode, eller om sygdommen er af længerevarende karakter og forventes at ville medføre ophør af eller nedgang i den personlige indtægt.

3.3 Aktivering, revalidering, fleksjob, m.v.

Førtidspensionister på den gamle ordning er omfattet af målgruppe 6.11 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, og de har dermed fx ret til mindst 3 jobsamtaler med jobcentret, virksomhedspraktik, ansættelse med løntilskud samt visse tilbud om vejledning og opkvalificering, de har ligeledes mulighed for ansættelse i fleksjob, under forudsætning af, at førtidspensionen gøres hvilende i forbindelse med ansættelsen i fleksjobbet.

I de tilfælde, hvor retten til en ydelse, godtgørelse eller tilbud fra det offentlige er betinget af, at der ikke modtages førtidspension, kan borgeren vælge selv at gøre retten til pension hvilende efter § 44 a, stk. 1. Det gælder fx, hvis en person i stedet for førtidspension ønsker at modtage tilbud om fleksjob, revalideringsydelse, Statens Uddannelsesstøtte, Statens Voksenuddannelsesstøtte m.v. Det forudsættes, at personen i øvrigt opfylder de generelle betingelser for at modtage de pågældende ydelser eller tilbud.

Se fx Ankestyrelsens Principafgørelse N-1-03 om fleksjob - hvilende førtidspension, hvor det fremgår, at personer der allerede er tilkendt førtidspension, kan tilbydes fleksjob, og P-18-04 om fleksjob - hvilende førtidspension, hvor det fremgår, at pensionen først skulle gøres hvilende, når et fleksjob kunne etableres.

I de tilfælde, hvor det er muligt at modtage ydelser efter anden lovgivning, fx sygedagpenge samtidig med førtidspension, og pensionen ikke er gjort hvilende, indtægtsreguleres førtidspensionen efter de almindelige regler herom.

4. Invaliditetsydelse

Lovens § 21

§ 21. Invaliditetsydelse skal tilkendes personer mellem 18 år og folkepensionsalderen, der har fået retten til pension gjort hvilende, jf. § 44 a, stk. 1.

Stk. 2. Invaliditetsydelse kan tilkendes personer mellem 18 år og folkepensionsalderen, der på grund af alvorlig høreskade har svære kontaktvanskeligheder.

Invaliditetsydelse skal uden en individuel vurdering tilkendes alle førtidspensionister på gammel ordning, der får gjort pensionen hvilende, jf. § 21, stk. 1.

Før 1. juli 2008 blev invaliditetsydelse efter § 21, stk. 1 tilkendt personer, som havde eller ville have ret til højeste eller mellemste førtidspension, hvis de ikke havde erhvervsmæssigt arbejde. Kommunen kunne tilkende invaliditetsydelse uden først at tage stilling til, om borgeren skulle have mellemste eller højeste førtidspension.

Efter 1. juli 2008 kan alle førtidspensionister, som er tilkendt pension efter lov om højeste mv., få invaliditetsydelse, når pensionen bliver gjort hvilende. Invaliditetsydelse efter § 21, stk. 1, skal betragtes som hvilende førtidspension.

Kommunen skal træffe afgørelse om, at retten til pension gøres hvilende for pensionister under 60 år, hvis indtægten ved personligt arbejde forventes vedvarende at overstige det dobbelte af grundbeløbet, og for pensionister, som anmoder herom, jf. lovens § 44 a, stk. 1, og denne vejlednings afsnit 3.

Andre ydelser samtidig med invaliditetsydelse

Det er muligt at modtage invaliditetsydelse samtidig med fleksydelse, jf. § 15, stk. 4, i lov om fleksydelse, se desuden *Ankestyrelsens principafgørelse 22-10 om invaliditetsydelse - frakendelse - bortfald – fleksydelse hvoraf det fremgår, at der ikke var hjemmel til, at en person kunne frakendes invaliditetsydelse, når personen overgik til fleksydelse*. Invaliditetsydelse kan ligeledes modtages samtidig med efterløn og tidlig pension. Det bemærkes, at det kun er i de særlige tilfælde, hvor der ikke er tilkendt førtidspension, som er gjort hvilende i forbindelse med tilkendelsen af invaliditetsydelsen, at der kan tilkendes tidlig pension til en modtager af invaliditetsydelse.

4.1. Fra invaliditetsydelse til førtidspension efter § 21, stk 1

Ankestyrelsens principafgørelse nr. 44-16 slår fast at: ”Kommunen skal betragte invaliditetsydelse som om, det er en hvilende førtidspension. Kommunen skal konvertere invaliditetsydelsen til førtidspension, når modtageren af invaliditetsydelsen ikke længere har indtægt ved personligt arbejde. Kommunen skal vurdere, om ansøgeren opfylder kravene til at få genoptaget sin hvilende førtidspension.”

En person, der modtager invaliditetsydelse, har i princippet ret til førtidspension, hvis erhvervsindtægten ikke længere er til hinder for udbetaling af førtidspensionen. Kommunen skal i en sådan situation foretage en ny vurdering af de aktuelle og evt. ændrede forhold og træffe afgørelse om førtidspension på dette grundlag.

Det anerkendes i praksis, at en person, der tilkendes invaliditetsydelse før det fyldte 60. år, og som ved tilkendelsen helbredsmæssigt vurderes som berettiget til mellemste førtidspension ved ny tilkendelse efter det fyldte 60. år, kan få ændret invaliditetsydelse til mellemste førtidspension. Dette gælder, selv om de helbredsmæssige betingelser for højeste førtidspension ikke er opfyldt.

Efter 1. juli 2008

For en person, der har fået invaliditetsydelse efter 1. juli 2008, skal kommunen genoptage den førtidspension, vedkommende var blevet tilkendt, og som var gjort hvilende. Her skal kommunen alene bedømme sagen efter reglerne om hvilende førtidspension. Se Ankestyrelsens principafgørelse 44-16, som er beskrevet nedenfor.

Før 1. juli 2008

Personer, der pr. 1. juli 2008 modtog invaliditetsydelse, og som ikke tidligere var tilkendt førtidspension, kan ikke få frakendt invaliditetsydelse. Denne gruppe er ved den oprindelige tilkendelse af invaliditetsydelse blevet vurderet til at ville kunne tilkendes mellemste eller højeste førtidspension og kan således fortsætte med at modtage invaliditetsydelse, uanset at retten til pension ikke er blevet gjort hvilende.

Af Ankestyrelsens principafgørelse nr. 44-16 fremgår følgende: "Hvis invaliditetsydelsen er tilkendt efter reglerne fra før 1. juli 2008, uden at kommunen endeligt havde taget stilling til, om borgeren var berettiget til mellemste eller højeste førtidspension, så skal kommunen tage stilling til, om personen skal have mellemste eller højeste førtidspension. Kommunen skal ikke vurdere anmodningen om konvertering af invaliditetsydelsen som en ansøgning om førtidspension efter § 24.

Kommunen har allerede vurderet, at personen var berettiget til mellemste eller højeste førtidspension.

Når kommunen har konstateret, at borgeren har ret til at få sin invaliditetsydelse konverteret til førtidspension, skal kommunen herefter afgøre, hvorvidt borgeren er berettiget til mellemste eller højeste førtidspension."

4.2. Fra førtidspension til invaliditetsydelse

Invaliditetsydelsen kan ikke udbetales sammen med en førtidspension. Invaliditetsydelsen udbetales fra den første i måneden, efter kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om at gøre retten til pensionen hvilende, og indtil pensionsudbetalingen genoptages, jf. § 44, stk. 3.

4.3. Fra invaliditetsydelse til førtidspension efter § 21, stk. 2

Der har kunnet tilkendes invaliditetsydelse til personer, der på grund af alvorlig høreskade har svære kontaktvanskeligheder, jf. § 21, stk. 2. Ydelsen har kunnet tilkendes, selv om der er tale om en lidelse, der ikke giver ret til førtidspension, og uanset om den pågældende har erhvervsindtægt. Betingelserne for at tilkende invaliditetsydelse efter § 21, stk. 2, er således væsentlig forskellig fra betingelserne for at tilkende invaliditetsydelse efter § 21, stk. 1.

Ved tilkendelse af invaliditetsydelse efter § 21, stk. 2 er der ikke taget stilling til omfanget af erhvervsnedsættelsen. Det er derfor en betingelse for at overgå fra invaliditetsydelse efter § 21, stk. 2 til førtidspension, at kommunen vurderer, at personen opfylder betingelserne for tilkendelse af førtidspension efter § 14.

I sådanne sager kan der være behov for en afklaring af erhvervsevnen, hvis ikke de lægelige oplysninger i sig selv dokumenterer omfanget af erhvervsevnenedsættelsen.

Invaliditetsydelsen kan ikke udbetales sammen med en førtidspension. Hvis der tilkendes førtidspension, bortfalder en tidligere tilkendt invaliditetsydelse.

Invaliditetsydelse tilkendt efter § 21, stk. 2, frakendes, hvis betingelserne for at modtage ydelsen ikke længere er til stede, jf. § 44, stk. 3.

5. Ansøgning og sagsbehandling af sager om forhøjelse af pensionen

Lovens §§ 23 og 24

§ 23. Ansøgning om pension indgives til kommunalbestyrelsen, jf. dog stk. 2.

...

§ 24. Kommunalbestyrelsen skal behandle en ansøgning om førtidspension i forhold til alle de muligheder, der findes for at yde hjælp efter den sociale lovgivning.

Stk. 2. Behandlingen af en sag om førtidspension kan først påbegyndes på det tidspunkt, hvor det konstateres, at alle aktiverings-, revaliderings- og behandlingsmæssige samt andre foranstaltninger har været afprøvet, jf. § 15, stk. 2. Dette gælder dog ikke i de tilfælde, hvor det vurderes, jf. stk. 1, at erhvervsevnen er ubetydelig og ikke kan forbedres efter de nævnte foranstaltninger i 1. pkt.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal som hovedregel træffe afgørelse senest 3 måneder efter tidspunktet for sagens påbegyndelse, jf. stk. 2. Kan afgørelsen i særlige tilfælde ikke træffes, inden der er forløbet 3 måneder, skal ansøgeren have en nærmere redegørelse for, hvad der er årsag til den forlængede sagsbehandlingstid, og meddelelse om, hvornår sagen forventes afgjort.

Det er alene personer, der har fået tilkendt eller for hvem der er påbegyndt sag om førtidspension, invaliditetsydelse, bistands- og plejetillæg efter de regler, der var gældende indtil den 1. januar 2003, der fortsat skal have deres sag behandlet efter reglerne i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig eller almindelig førtidspension m.v. Da der ikke foretages nye tilkendelser af førtidspension efter denne lov, vil reglerne om ny ansøgninger om førtidspension ikke blive omtalt nærmere i denne vejledning.

Ansøgninger efter lovens kap. 3 vil derfor fortrinsvis være sager om forhøjelse af en tidligere tilkendt førtidspension, tilkendelse af førtidspension efter overgang fra invaliditetsydelse eller ansøgning om tillæg efter lovens §§ 16, 17, stk. 2 og 18. Reglerne om tillæg efter §§ 17, stk. 2, og 18 i loven, er behandlet i vejledning om ansøgning om folkepension samt tillæg til folkepension og førtidspension tilkendt efter reglerne før 2003 (gammel ordning), vejledning nr. 9003 af 7. januar 2021.

Med indførelse af den ekstra tillægsydelse fra 1. januar 2006, jf. lovens § 13, til modtagere af forhøjet almindelig og almindelig førtidspension svarer pensionsniveauet for disse pensionstyper til mellemste førtidspension. På trods af dette kan der være flere grunde til, at personer, der modtager forhøjet almindelig eller almindelig førtidspension inklusive den ekstra tillægsydelse, ønsker at få tilkendt mellemste eller højeste førtidspension.

En tilkendelse af mellemste førtidspension, hvor erhvervsevnen er nedsat med 2/3, kan tillægges vægt af den pågældende selv, af et pensionsselskab eller en anden myndighed. Tilkendelse af mellemste eller højeste førtidspension kan endvidere få betydning ved udbetaling af pensionsydelser efter folkepensionsalderen. Efter lovens § 65 bevarer personer, der umiddelbart inden folkepensionsalderen modtager førtidsbeløb, invaliditetsbeløb eller erhvervsudygtighedsbeløb, fortsat disse tillæg som 65- og 66-årige

folkepensionister. Det er dog en betingelse, at de har fået tilkendt førtidspension eller invaliditetsydelse med virkning fra før den 1. januar 2002.

Helhedsvurdering

Ansøgning om forhøjelse af pensionen kan indgives ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til kommunen.

Det er ikke muligt at anmode om, at en ansøgning alene skal behandles i forhold til muligheden for forhøjelse af førtidspension. Ifølge lov om retssikkerhed og administration på det sociale område kan kommunen således ikke nøjes med at behandle en ansøgning om forhøjelse af førtidspension i forhold til reglerne herom. En ansøgning om forhøjelse af førtidspension skal behandles i forhold til alle de relevante hjælpemuligheder og ikke kun i forhold til den konkrete form for hjælp, der er søgt om, se lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 5.

Hvornår påbegyndes en sag om forhøjelse af pensionen

Ved ansøgning om forhøjelse af en allerede tilkendt førtidspension gælder, at sagen først kan påbegyndes, når alle relevante aktiverings-, revaliderings- og behandlingsmæssige samt andre foranstaltninger, der kan ændre pågældendes erhvervsevne, har været afprøvet. Det gælder dog ikke, hvis det vurderes, at erhvervsevnen er ubetydelig og ikke kan forbedres efter de nævnte foranstaltninger, jf. lovens § 24.

Der skal i forhøjelsessager som udgangspunkt foretages en helhedsvurdering af de helbredsmæssige og sociale forhold, før der tages stilling til, om der er grundlag for at påbegynde en sag om forhøjelse. En helhedsvurdering betyder, at de lægelige oplysninger alene udgør et delelement i vurderingen af arbejdsevnen. Det følger dog af Ankestyrelsens principafgørelse 21-99, at det kan afvises at rejse en forhøjelsessag, alene på den baggrund, at de helbredsmæssige oplysninger viser, at betingelserne for tilkendelse af en højere pension ikke er opfyldt.

Datoen for, hvornår en sag om førtidspension anses for påbegyndt, har betydning for, fra hvilket tidspunkt førtidspension kan ydes, jf. lovens § 14, stk. 5. Kommunen skal være opmærksom på, at det kan have betydning for muligheden for forhøjelse af førtidspensionen om ansøgeren er over eller under 60 år, i de tilfælde, hvor det kan være relevant at forhøje pensionen, bør kommunen så vidt muligt påbegynde en sag om forhøjelse, inden ansøgeren fylder 60 år, se *Ankestyrelsens principafgørelse P 16-02 om påbegyndelse af førtidspensionssag - anmodning inden det fyldte 60. år - pension tilkendt efter det fyldte 60. år - ventetid på revalideringsinstitution - særlig pligt i kommunen til at påse sagens påbegyndelse inden det fyldte 60. år - pension*.

For personer med fast bopæl i udlandet anses en sag for påbegyndt den dato, hvor ansøgning om forhøjelse af pension indgives til Udbetaling Danmark eller til rette myndighed i bopælslandet, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 3.

Meddelelse om dato

Kommunen skal meddele ansøgeren datoen for, hvornår ansøgningen om tillæg efter lovens § 16, er modtaget, datoen for kommunens beslutning om, at en sag om førtidspension påbegyndes, og datoen for, hvornår en kontrolsag er rejst, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 5.

Afgørelse af sagen

Kommunen kan træffe afgørelse i sager om forhøjelse af førtidspension uden forelæggelse for rehabiliteringsteamet.

Kommunen skal som hovedregel træffe afgørelse i førtidspensionssagen senest 3 måneder efter tidspunktet for sagens påbegyndelse, dvs. senest 3 måneder efter den dato, hvor sagen om forhøjelse af førtidspension er påbegyndt, jf. lovens § 24, stk. 3.

Kan afgørelsen i særlige tilfælde ikke træffes, inden der er forløbet 3 måneder, skal ansøgeren have en nærmere redegørelse for, hvad der er årsag til den forlængede sagsbehandlingstid og meddelelse om, hvornår sagen forventes afgjort.

Meget kort sagsbehandlingstid skal prioriteres højt i sager, der vedrører førtidspension til personer, hvor de medicinske behandlingsmuligheder er udsigtsløse, og prognosen er kort levetid.

6. Ændring og frakendelse af pensionen

Lovens § 44

§ 44. Pension tilkendt efter § 14, stk. 1-3, og invaliditetsydelse tilkendt efter § 21, stk. 1, kan ikke frakendes, og der kan ikke ske overflytning til en lavere pensionsform, jf. dog stk. 4 og 5.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilkende højere pension, hvis der er sket en væsentlig forringelse af erhvervsevnen, jf. § 15.

Stk. 3. Bistands- og plejetillæg tilkendt efter § 16 og invaliditetsydelse tilkendt efter § 21, stk. 2, skal frakendes, hvis betingelserne for at modtage ydelserne ikke længere er opfyldt.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan frakende ydelser eller overflytte ydelsesmodtageren til en lavere pension, jf. stk. 1, efter anmodning fra modtageren, medmindre det vurderes at være til skade for pågældende.

Stk. 5. Personer, der har ret til førtidspension efter reglerne i denne lov, overgår efter anmodning herom til ret til førtidspension efter lov om social pension. Anmodning om overgang til førtidspension efter lov om social pension kan indgives til Udbetaling Danmark i perioden fra den 1. juni 2013 til den 31. december 2013. Anmodningen skal indgives skriftligt eller digitalt.

6.1 Frakendelse af tilkendt pension og tillæg

Det følger af lovens § 44, at kommunen ikke på eget initiativ kan frakende en tilkendt almindelig, forhøjet almindelig, mellemste eller højeste førtidspension efter § lovens 14, stk. 1-3, eller ændre pensionen til en lavere pensionstype end den tilkendte. Kommunen skal tilkende personer en højere pension, hvis der sker en forringelse af erhvervsevnen, hvis forringelsen er af et sådant omfang, at det berettiger til det. Både kommunen og pensionisten kan rejse en sag om forhøjelse af pensionen.

Invaliditetsydelse efter lovens § 21, stk. 1, 1. pkt., kan ikke frakendes på kommunalbestyrelsens initiativ. Modtagere af invaliditetsydelse har derved samme tryghed for ikke at miste ydelsen som modtagere af førtidspension, hvis de fortsætter med at arbejde eller arbejder mere.

Invaliditetsydelsen kan ikke udbetales samtidig med førtidspension, og invaliditetsydelsen skal således frakendes, hvis en person i stedet for invaliditetsydelse ønsker at modtage førtidspension, jf. lovens § 44, stk. 4.

Bistands- eller plejetillæg, invaliditetsydelse

Bistandstillæg og plejetillæg tilkendt efter lovens § 16 og invaliditetsydelse tilkendt efter lovens § 21, stk. 2, kan frakendes, hvis betingelserne for disse ydelser ikke længere er opfyldt, se lovens § 44, stk. 3. Bistands- og plejetillæg til dækning af udgifter til personlig bistand efter lovens § 16 og invaliditetsydelse

efter lovens § 21, stk. 2, til personer med alvorlig høreskade eller svære kontaktsvækkelser, er blevet tilkendt efter helt andre kriterier end førtidspension efter lovens § 14 og invaliditetsydelse efter lovens § 21, stk. 1.

Tilkendelse af disse ydelser afhæng ikke af en persons arbejdsevne eller tilknytning til arbejdsmarkedet, sådan som det var tilfældet for førtidspension eller invaliditetsydelse efter lovens § 21, stk. 1. Ydelserne kan derfor frakendes, hvis de forhold, der begrundede tilkendelse af ydelserne ikke længere er til stede.

Bistands- eller plejetillæg kan frakendes, hvis der er en klar bedring af den tilstand, som i sin tid bevirkede, at tillægget blev givet. Frakendelse kan også komme på tale, hvis funktionsniveauet er bedret betydeligt uanset, at den invaliditet, der begrundede tillægget, er uændret. Endelig kan frakendelse ske, hvis behovet for bistand eller pleje ikke længere er til stede, fx fordi behovet bliver dækket ved omfattende hjælp efter anden lovgivning, fx ved personlig og praktisk hjælp, ophold i boformer m.v. efter lov om social service og lignende.

6.2 Frakendelse af pension efter anmodning

Frakendelse af pension eller invaliditetsydelse eller overflytning til en lavere pensionstype kan kun ske, hvis en person selv anmoder om det. Kommunalbestyrelsen skal vurdere, om frakendelsen eller overflytningen til en lavere pensionstype, vil være til skade for pensionisten, jf. lovens § 44, stk. 4. Er dette tilfældet, skal kommunen træffe afgørelse om afslag på anmodningen om frakendelsen eller overflytningen til en lavere pensionstype. Det vil kunne være tilfældet, hvis vedkommende ikke er i stand til at varetage sine egne interesser, fx på grund af psykisk sygdom eller andre forhold. Der skal foretages en konkret vurdering af, om en frakendelse eller overflytning til en lavere pensionstype vil være til skade for borgeren.

6.3 Frivillig overgang til førtidspension efter lov om social pension i 2013

Førtidspensionister omfattet af loven har ikke mulighed for at overgå til eller få tilkendt førtidspension efter lov om social pension.

I en periode fra 1. juni 2013 til og med 31. december 2013 havde personer, med ret til førtidspension efter loven, mulighed for at anmode Udbetaling Danmark om at overgå til førtidspension efter lov om social pension, jf. lovens § 44, stk. 5.

En frivillig indgivet anmodning om overgang fra førtidspension efter førtidspensionsloven (gammel) har bindende virkning.

Ved overgang til førtidspension efter lov om social pension, blev de rettigheder og pligter som den enkelte pensionist havde opnået i forbindelse med tilkendelse af førtidspension efter loven videreført efter betingelser, der som udgangspunkt svarer til de almindelige betingelser for ret til førtidspension efter lov om social pension.

Det betyder fx, at rettigheder og pligter vedrørende tilkendelsestidspunkt, bopælskrav og optjening videreføres efter førtidspensionistens overgang til førtidspension efter lov om social pension.

7. Bistands- eller plejetillæg

Lovens § 16

§ 16. Bistandstillæg kan tilkendes personer i alderen fra 18 til folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, sammen med pension. Tillæg kan tilkendes personer, der er

blinde eller stærkt svagsynede, eller hvis invaliditet medfører, at pågældende stadig må have personlig bistand af andre.

Stk. 2. Plejetillæg kan tilkendes i stedet for bistanstillæg, hvis invaliditeten kræver vedvarende pleje eller tilsyn, der gør det nødvendigt, at der stadig er en anden person til stede.

Bistands- eller plejetillæg kan tilkendes som tillæg til førtidspension eller invaliditetsydelse til personer i alderen fra 18 til folkepensionsalderen. Der kan ikke tilkendes bistands- eller plejetillæg, hvis der ikke er tilkendt førtidspension eller invaliditetsydelse.

For at tilkende bistands- eller plejetillæg skal der foreligge et behov for personlig bistand af andre eller et behov for vedvarende pleje eller tilsyn.

Bistanstillæg kan tilkendes, når invaliditeten bevirker, at ansøgeren stadig må have personlig bistand af andre, eller når invaliditeten består i blindhed eller stærkt svagsynethed.

Plejetillæg kan tilkendes, når invaliditeten bevirker, at ansøgeren må have vedvarende pleje eller tilsyn, som nødvendiggør andres stadige nærværelse.

Det er således en betingelse, at der skal foreligge invaliditet - en varig nedsættelse af pågældendes funktionsevne, som alene skyldes helbredsmæssige forhold.

Det behov, som bistanstillægget er beregnet til at dække, er bistand til personlige fornødenheder, som fx hjælp til personlig hygiejne, bistand i forbindelse med måltider, af- og påklædning og toiletbesøg.

Tillægget skal dække udgifter, som normalt er forbundet med den fornødne personlige bistand. Der kræves ikke dokumentation for, at der foreligger udgifter.

Hvis det er muligt at afhjælpe behovet gennem andre foranstaltninger, kan tillæggene ikke tilkendes.

Afhjælpning af behov

Et eventuelt behov kan fx afhjælpes via hjælpemidler eller hensigtsmæssig indretning af hjemmet.

Et eventuelt behov for hjælp til selve husførelsen, som fx madlavning og rengøring m.v. kan ikke dækkes efter reglerne om bistanstillæg, men må afhjælpes på anden måde, fx efter reglerne i kap. 16 om personlig hjælp, omsorg og pleje mv. i lov om social service.

Vedvarende bistands- og plejebehov hos personer, som er tilkendt førtidspension, skal som udgangspunkt dækkes efter pensionslovene. Kontante ydelser til dækning af plejebehov efter lov om social service er subsidiære i forhold til ydelser efter pensionsloven.

Ophold i boformer

Et tilkendt bistands- eller plejetillæg til personer, der får varigt ophold i boformer mv. efter §§ 107-110 og § 192, i lov om social service, udbetales indtil udgangen af den måned, der følger efter indflytningsmåneden, jf. § 45, stk. 5, i loven. I disse tilfælde anses behovet for dækket gennem opholdet i boformen.

Ophold i andre boformer efter lov om social service udelukker ikke i sig selv tilkendelse af bistanstillæg, men der må foretages en konkret vurdering af behovet. Se fx *Ankestyrelsens principmeddelelse P 69-09, hvor en borger, der havde ophold i botilbud, efter en konkret vurdering fandtes ikke at være berettiget til fortsat udbetaling af bistanstillæg, idet behovet for stadig personlig bistand og pleje måtte anses for dækket ved den hjælp, der var stillet til rådighed af personale i den nuværende boform. Aktiviteterne*

uden for hjemmet medførte heller ikke et sådant omfattende behov for bistand, at det nødvendiggjorde, at borgeren bevarede bistanstillæg.

Ankestyrelsen har ligeledes truffet afgørelse om, at bistanstillægget ikke kunne udbetales under varigt ophold på et behandlingscenter, men bistanstillægget var med urette frakendt, se *Ankestyrelsens principafgørelse P-15-02 om bistanstillæg - inddragelse - ophold på behandlingscenter*, hvor Ankestyrelsen lagde vægt på, at behovet for den hjælp bistanstillægget dækkede, måtte anses for dækket gennem ophold i boformen. Ankestyrelsen fandt dog, at bistanstillægget med urette var frakendt, men at det tilkendte bistanstillæg ikke kunne udbetales under opholdet. Der kunne ikke udbetales bistanstillæg under varigt ophold på et behandlingscenter.

Ophold i eget hjem

Ansøgere med ophold i eget hjem, som modtager anden hjælp til dækning af bistan- eller plejebehovet, fx hjælpeordning efter lov om social service eller kommunale hjemmeplejeordninger, er ikke afskåret fra at bevare eller få tilkendt bistan- eller plejetillæg. Der må i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af bistan- eller plejebehovet sammenholdt med den hjælp, der i øvrigt ydes de pågældende, således at det samme behov ikke dækkes to gange, se *Ankestyrelsens principafgørelser P-15-05 og P-21-05 samt P-17-94*, hvor Ankestyrelsen har behandlet 4 sager om tilkendelse af bistan- eller plejetillæg til ansøgere med ophold i eget hjem og som i forvejen modtog hjælp til dækning af bistan- og plejebehovet efter andre hjælpeordninger.

Udbetaling og frakendelse af bistan- eller plejetillæg

Et tilkendt bistan- eller plejetillæg udbetales med en fast ydelse, som den berettigede selv kan disponere over til dækning af behovet. Tillæggene udbetales dog ikke ved varigt ophold i boformer m.v. efter §§ 107-110 og § 192 i lov om social service, jf. § 45, stk. 5 i loven.

Et tilkendt plejetillæg kan ikke reduceres under henvisning til, at kommunen varetager den fulde pleje. Kommunen må i stedet afgøre om, hvorvidt der fortsat er ret til tillægget, se *Ankestyrelsens principafgørelse P-15-05 om bistanstillæg - inddragelse - ophold på behandlingscenter*.

Tillægget bevares ved overgang til folkepension, jf. lovens § 36.

Bistan- og plejetillæg tilkendt efter § 16 skal frakendes, hvis betingelserne for at modtage ydelserne ikke længere er til stede, jf. lovens § 44, stk. 3. Dette gælder også personer, der modtager ydelserne efter det 65. år.

7.1 Særligt om bistanstillæg

Der skal være tale om en nedsættelse af evnen til at fungere i daglige situationer i og uden for hjemmet med en stærk begrænsning af mulighederne for livsudfoldelse. I den samlede bedømmelse af, om der er ret til bistanstillæg, må bl.a. indgå oplysninger om behov for hjælp til at gå på toilettet, spise, færdes ude og inde og hjælp til af- og påklædning. Hvis bstanden alene er påkrævet i forbindelse med at kunne færdes ude, tilkendes der efter praksis ikke bistanstillæg.

Bistanstillæg kan tilkendes, når tilstanden nødvendiggør et betydeligt tilsyn. Det kan fx dreje sig om en svær demens eller medfødt ringe begavelse, der bevirker, at den pågældende er ude af stand til at færdes på egen hånd og ude af stand til at varetage egne forhold.

Bistanstillæg til enlig/gift

For ansøgere med ophold i eget hjem skal der i forbindelse med vurderingen af behovet for tilkendelse af bistanstillæg ses på, om ansøgeren er enlig eller gift. Ved gifte forstås også samlevende. Når ansøgeren er gift, forudsættes det, at ægtefællen hjælper den anden med personlige fornødenheder i ret vidt omfang, hvis ægtefællen er i stand til det.

I principafgørelse P 16-89, om bistanstillæg – tildeling – gift – syg ægtefælle behandlede Ankestyrelsen 2 sager, hvor bistanstillæg blev tilkendt gifte ansøgere, hvor behovet for personlig bistand oversteg, hvad ægtefællen på grund af sin egen dårlige helbredstilstand kunne forventes at klare.

I principafgørelse 74-09 om bistanstillæg - plejetillæg - hjælp fra ægtefælle - hjemmepleje - transport - ophold i eget hjem fandt Ankestyrelsen, at en gift kvinde, der modtog højeste førtidspension, ikke havde ret til pleje- eller bistanstillæg. Behovet for bistand måtte i det væsentlige anses for dækket af ægtefællen og af den kommunale hjemmepleje, som hun selv havde valgt at modtage hjælp fra. Behovet for bistand til transport i forbindelse med deltagelse i aktiviteter uden for hjemmet var ikke af et sådant omfang, som forudsattes for tilkendelse af bistanstillæg- eller plejetillæg

Der er ikke den samme forudsætning for at hjælpe med personlige fornødenheder, hvis ansøgeren har ophold hos slægtninge eller venner.

Der skal lægges vægt på, om den personlige bistand skal gives på tidspunkter af døgnet, der ikke er mulige at forudsige, eller der fx er tale om bistand, som ægtefællen kan give uanset, om pågældende er på arbejde dagen igennem. Bistand til påklædning om morgenen og afklædning om aftenen eller den omstændighed, at det er nødvendigt med hjælp til at få maden skåret ud ved måltiderne, giver i almindelighed ikke ret til bistanstillæg.

Hvis ægtefællen opgiver sit arbejde, giver dette i sig selv ikke ret til bistanstillæg, selv om det fx sker, fordi ansøgeren er angst for at komme i en hjælpeløs situation under et eventuelt anfald.

Hvis helbredstilstanden kræver, at ansøgeren skal mades ved måltiderne, må hjælpes ved toiletbesøg eller til at færdes indendørs, kan der tilkendes bistanstillæg.

Hvis ansøgeren er enlig, kan der tilkendes bistanstillæg, hvis der er behov for hjælp til bl.a. af- og påklædning, personlig vask m.v. og indtagelse af måltider.

Blinde eller stærkt svagsynede

Bistanstillæg til blinde og stærkt svagsynede kan normal tilkendes, hvis synet på det bedste øje måles til 1/60 (eller derunder) med korrektion, eller der er tale om stærk synsfeltindskrænkning (5-10 grader), hvor synsfeltet er målt med objektstørrelse 30/1000. Når de nævnte talmæssige værdier ikke er nået, må der i kombinationstilfælde skønnes ud fra en samlet vurdering af virkningen på synsfunktionen.

I principafgørelse P-2-04 fastlog Ankestyrelsen, at en 43-årig mand med stærk svagsynethed havde ret til bistanstillæg, Ankestyrelsen lagde vægt på, at han ikke var selvhjulpen i en sådan grad, at det talte imod tilkendelse af bistanstillæg.

Lidelser, der hurtigt forværres

Ved lidelser, der hurtigt forværres, kan det forekomme, at der i begyndelsen af sygdomsperioden er behov for nogen bistand, men dog ikke nok til at der kan ydes bistanstillæg. Ved sådanne lidelser, som man med ganske stor sikkerhed kan forudse, vil slutte i en plejetilstand, er der i praksis eksempler på, at der er tilkendt bistanstillæg for hele perioden ud fra en gennemsnitsbetragtning.

7.2 Særligt om plejetillæg

Plejetillæg kan tilkendes til pensionister i alderen fra 18 år til folkepensionsalderen, hvis invaliditeten bevirker, at ansøgeren må have vedvarende pleje eller tilsyn, der nødvendiggør andres stadige nærværelse. I disse tilfælde tilkendes plejetillæg i stedet for bistanstillæg.

Tillægget tilkendes pensionister, der varigt eller over en længere periode må overvåges konstant eller hjælpes mange gange i døgnet af andre på tidspunkter, der ikke kan forudsiges. Tillæg kan ligesom pension tilkendes i slutstadiet af en dødelig sygdom, selv om plejeperioden har været eller må antages at blive af kortere varighed.

Det afgørende for, om tillægget kan ydes, er, at plejeb behovet må anses for vedvarende i den forstand, at der ikke er udsigt til, at den tilstand, der begrunder behovet, vil bedres af sig selv eller ved behandling. Efter praksis kan der tilkendes plejetillæg, hvis det kun kan forsvares at lade ansøgeren være alene i ganske korte perioder, som regel ikke over 1-2 timer.

Svært invaliderede, der er konstant sengeliggende, kan få tilkendt plejetillæg. Det gælder, både når sengelejet er nødvendigt af hensyn til behandling eller forebyggelse af lidelsen, og når lidelsens sværhedsgrad gør det naturligt, at den pågældende varigt holder sengen. Det kan fx være på grund af en lidelse, der medfører stærk træthed.

Plejetillæg tilkendes oppegående patienter, når det er nødvendigt med en så omfattende og hyppig personlig bistand, at der må siges at være tale om pleje, eller når lidelsen kræver konstant tilsyn.

Enlig pensionist

En enlig pensionist er i en sådan plejesituation, hvis der er tale om en mere omfattende bistand end den, der giver ret til bistanstillæg.

Plejetillæg til den enlige, svært invaliderede kan tilkendes, når den personlige hjælp, der skal gives, er så omfattende, at pensionisten ville skulle have ophold i et plejehjem eller plejebolig med omfattende pleje, såfremt han ikke har mulighed for at bo hos andre, der kan varetage plejen.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, den 18. marts 2022

KIRSTEN BRIX PEDERSEN

/ Mette Pedersen